

Cecilie Enger

EGY PERC CSEND

TYPOTEX VILÁGIRODALOM

Cecilie Enger

EGY PERC CSEND

Fordította
Petrikovics Edit

This translation has been published with the financial support of NORLA.

Cecilie Enger: *Ett minutt stillhet*

Copyright © Gyldendal Norsk Forlag AS 2023 [All rights reserved.]

Hungarian translation © Petrikovics Edit, 2025

Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2025

Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

ISBN 978 963 493 345 8

ISSN 2064-2989

Egyszerűen felfoghatatlan, hogy itt kötöttem ki. A varsói lakásunk egyik sarkában. Norvég és angol nyelvű irodalomtól roskadozó könyvespolcokkal körülvéve, mégis távol mindkét beszélt nyelvemtől. Frusztráltan, ugyanakkor kíváncsian is, mert ennek a laptopnak a segítségével valójában ki tudom fejezni magam. Vén ujjaimat a billentyűkre helyezem, nehézkesen keresem a szavakat, és nézem, ahogy valamiféle féreg módjára kúsznak a képernyőn. Azt szeretném leírni, hogyan ejtett foglyul ily módon az élet. Egy fiatal nőnek kiszolgáltatva, akit már képtelen vagyok elviselni. A kis Anénak, aki lefordítja a gondolataimat a környezetemnek, aki olyan magabiztosan járkal a lakásom valamennyi helyiségében, aki Chopinről mesél Thomasnak.

Csaknem egy évvel ezelőtt a nyelv csapdába esett a fejemben. 2020 ősze volt.

David Dunajskis professzor egyik angol nyelvű előadásán vettem részt az egyetemen. Két éven keresztül volt szerencsém hallgatni őt, ahogy a huszadik századi európai irodalomról beszél, és a pandémia dacára továbbra is az egyik régebbi előadóteremben vehettünk részt az órákon.

Amikor az előadás után kiléptem a fehér téglalapun, az út menti fák, a régi lámpaoszlopok és az emberekkel teli széles járda – a teljes kép valahogy nyugtalanítóvá vált. Megálltam, és néztem, ahogy férfiak és nők tűnnek el a látómezőmből. Hogy azok, akik az imént

még előttem sétáltak, hirtelen eltűntek. Ez természetesen össze-
zavart, és zaklatottá tett. De nem maradt több időm gondolkodni,
mert az, ami a képből megmaradt, mintha középen kettészakadt
volna. Apránként ledermedtem, azután kellemetlen érzés jelentke-
zett a fejemben, de nem mondanám erős fájdalomnak. Megbizonyo-
sodtam arról, hogy még mindig látok, bár nem tisztán, és mindössze
azt, ami közvetlenül előttem van. Valószínűleg megálltam, mert
emlékszem, hogy egy nő odajött hozzám, és szemlátomást kérde-
zett tőlem valamit, de mindössze annyit tudtam válaszolni, hogy
nagyon erős a nap. Akkor még beszéltem angolul. A nap fájdalmat
okozott, a sugara egyenesen a koponyámba fúródtak. Azután
kinyitottam a számat. Szinte kifacsartam, úgy nyílt ki, mintha
végtelen kín gyötörne. A hang, amelyet hallottam, a különös gur-
gulázás, belőlem jött. Azután összeestem, csend lett, és sötétség.

A sztrókot követő első két hét olyan volt, mintha szétestem volna.
Egy kórházi ágyban fekvé próbáltam összeszedni magam, de nem
ment. Jobbára aludtam, tüdőgyulladással és húgyúti fertőzéssel
kezeltek, illetve vérhígítót kaptam. Valahányszor mondani próbál-
tam valamit, egyszerű és asszociatív szavak buktak ki belőlem.
Amikor azt akartam jelezni, hogy éhes vagyok, azt mondtam, hogy
food. Vagy azt, hogy *fire*, amikor fáztam.¹

– Ne ijedjen meg – mondta egy angolul beszélő lengyel ápoló-
nő. – Ez a veszteség idővel változni fog. – Én azonban nem estem
kétségbe, és szorongás sem volt bennem, annak ellenére sem, hogy
csupán részben értettem, amit mondott, és képtelen voltam meg-
értetni magam. Ugyanis az érzéseim is eltompultak, mintha elká-
bítottak volna.

Gyakran hallani erős akaratról, olyan emberekről, akik a maguk-
hoz térésük pillanatában kijelentik, hogy vissza akarják küzdeni

magukat az úgynevezett korábbi életükbe. Én azonban csak arra vágytam, hogy nyugodtan feküdjek, és megszabaduljak a gondolkodástól. Csak akkor kezdett erősödni bennem a szorongás, amikor a nyugtatók hatása elmúlt. Akkor pedig egyre ez járt a fejemben: Legyen már vége. Hadd legyenek túl rajta.

Olyan lettem, mint egy szavakkal és összefüggő írással teli papírlap, amelyet összehajtogatva egy nadrágzsebbe tettek, majd véletlenül a mosógépbe került. Azután megszáradva és széthajtogatva mereven és gyűrötten hever. A szavak pedig elmosódtak, olvashatatlanok és értelmetlenek.

Gondolatspirálokba sodródtam: Ki lett belőlem? Ki voltam korábban? Milyen áron válhatnék újra azzá, aki voltam? Akarom-e ezt? Újra és újra. Miközben kikecmeregtem az ágyból. Miközben kikísértek a mosdóba. Miközben rongybabaként lógtam a kerek járókereten, amelyet a lengyelek *balkoniknak* neveznek.

Egy másik gondolatspirál Thomas körül keringett. Megpróbáltam elképzelni, ahogy nyugtalanul gyötrődve járkál odahaza a lakásban. Hogy nem tud aludni, hogy sír, és a ruháját szagatja. Ugyanakkor tisztában voltam vele, hogy irodai ruhát húzott, és teljes higgadsággal dolgozni indult, majd – amikor a járvány engedte – beugrott a kórházba egy csendes látogatásra, azután pedig hazament, ahol Anéval megittak egy üveg bort.

Bő tíz hónap telt el tehát azóta, hogy egy aprócska vérrög levált a szívem artériájának faláról, két szívdobbanás alatt felszáguldott az erős nyaki ütőéren keresztül, és utat tört magának az agyambal oldalán lévő szűkebb vénák egyike felé. Azután az artéria egy túlságosan szűk pontján dugó módjára beékelődött, megakadályozva a további vérellátást az agyam nyelvi területeinek egyes részein.

Mára azt mondhatom, hogy a testem nagy része újra az enyém. Leszámítva a szédüléssel időszakokat és az enyhén zsibbadt jobb kezemet. Ám az angol nyelv egyes részeinek valahol útközben nyoma veszett, eltűntek az afáziában. A szavak abban a pillanatban elenyésznek, amint megpróbálom kiejteni őket. Olykor tisztán látom magam előtt, amit mondani akarok, de más szavak hagyják el a számomat. Gátat képeznek, megakadályozzák, hogy a nyelvem elérje a szájpaddlásomat, megmakacsolják magukat, és nyakatekertté válnak, megtagadják számomra az olyan szűk hangok kiejtését, mint az „ü”. Eleinte, miután hazajöttem a kórházból, mindez borzasztóan elkésértett, rengeteget sírtam. Azután dűhbe gurultam, és szándékosan megégettem a nyelvemet forró kávéval.

Mostanra többé-kevésbé feladtam, hogy angolul beszéljek. Nem bírom elviselni sem magamat, sem Thomas kétségbeesett tekintetét, amikor megpróbálkozom vele. Ami azt illeti, senki más pillantását sem. Továbbra is sok angol szót megértek, ahogy a kontextust is, amikor mások beszélnek, amikor viszont én magam próbálkozom, egyszerűen minden kísérlet kudarcra van ítélve. Például megpillantok egy narancsot, és azt hiszem, emlékszem az *orange* szóra, ehelyett azonban sokkal inkább valamiféle bizonytalan kérdés hagyja el az ajkamat: *Spain?*²

Nem gondolkodom többé azon a nyelven, amely negyvenöt éven keresztül az enyém volt. Ezzel szemben a társalgási fordulatok, a dalok és az idiomatikus kifejezések továbbra is áramlanak felém.

*Through thick and thin, have a nice day. Come rain, come shine. Here comes the sun, little darling. Yesterday, all my troubles seemed so far away.*³ És néhány lengyel kifejezés. *Dobry wieczór. Dziękuję za jedzenie.* Jó estét. Köszönöm az ételt.

Thomas olyan kérdéseket tesz fel, amelyekre elég bólintanom, vagy megráznom a fejem. Egy élethosszig tartó házasság után ez

a beszélgetésünk. De mi is valójában a beszélgetés? Beszéd, amire én már képtelen vagyok, és ami alapjában véve nem egyéb, mint egy konstrukció. A megértés kialakításának egy módja. Egykor alany és állítmány nélkül is értettük egymást, ahogy azt mondani szokták. Elég volt egy pillantás, egy érintés, egy mosoly.

Ki vagyok én most angol nyelv nélkül? Norvégul kérdezem. Mert az a nyelv, amely újra az enyém lett – mint valami felfoghatatlan bűvészmutatvány –, pontosan az, amelyet a húszas éveim közepén egyszer magam mögött hagytam. Dacára annak, hogy a kiejtést megnehezíti, az afázia nem vehető észre azon, amit ebben a pillanatban írok. A képernyőn az sem látszik, hogy a jobb kezem jócskán korlátozott a mozgásban. Még ha jó időbe telik is felidézni a rengeteg szót és mondatot, ráadásul a gép egyfolytában kérdez: „Úgy érti: *alany és állítmány?*” „Úgy érti: *mint valami felfoghatatlan bűvészmutatvány?*” Azután rákattintok a szavakra, és a felkínált javaslatokból olyanokkal helyettesítem őket, amelyek némi gondolkodás után értelmet adnak a mondatoknak. *Alany és állítmány* lesz belőlük, és *felfoghatatlan bűvészmutatvány*. Más szavakat egyszerűen csak kihúzok, eltávolítok. Mintha a javítások és a jóváhagyások korrigálnák a valóságot. Holott az afázia az, ami szakít a valósággal, az jelenti a szabályok alóli kivételt.

A szélütés előtti kellemes hónapokban, amikor Ane még odaadó és lelkes volt, ő meg én minden áldott nap norvégul beszélgettünk. A nyár elején érkezett hozzánk, afféle nyelvi „társalkodónőként”. Hogy az egykori nyelvem visszatérjen hozzám.

– A gyermekkori nyelve aktiválódott most újra – mondta Jan Kowalski, a logopédusom, amikor először jártam nála a sztrók után. A szélütés okozta pusztítást az asztalán álló sárgás, félbevágott műanyag fej segítségével magyarázta el nekem, amely alighanem még a szovjet érából származott. Kiemelte a rózsaszín műanyag

agyat a koponya belsejéből, felém nyújtotta, előhalászott egy tollat a mellzsebéből, és az agytekervényekre bökött vele.

– Ott – mutatott egy sötét foltra, amelyet a toll hagyott maga után –, ott található az apró sérülése. A bal agyfélteke elülső részén. Beszédapraxia. – Bólintottam. A kórház irányított Kowalskihoz. A kilencvenes évek elején Oslóban tanult, és még mindig jól beszél norvégul, angolul viszont csapnivalóan. Az ötvenes évei közepén járhat. Az arcvonásai bánatosak, a szemhéja megereszkedett, az orcája két súlyos bőrredő. De türelmes, és minden alkalommal állhatatosan megismétli ugyanazt az állítást, amit a kórházi orvos: hogy szerencsém volt. Szerencsém? Azt mondja, sokan lényegesen rosszabb állapotba kerülnek, mint én. Mintha valami versenyre jelentkeztem volna. Azt mondja, szerencsés vagyok, mert az agyam nyelvi központjának nagy része nem sérült, mert a norvég szavakhoz való hozzáférésem egészen jó, mert megszabadultam a látótérkieséstől, így képes vagyok egész mondatokat elolvasni, és nem maradok le semmiről olvasás közben. És nem utolsósorban azért, mert hozzá kerültem, Varsó egyetlen norvégul beszélő logopédusához, aki miattam kezdett érdeklődést mutatni az olyan többnyelvű, sztrókon átesett páciensek iránt, akik számára a szavak előhívása jelent problémát, vagyis amnesztikus afáziában szenvednek.

Először egy angolul beszélő logopédushoz fordultam, mivel az angol a nyelvem. De már egyetlen találkozó után szabadulni akartam tőle. Szigorú volt, és azt éreztem, hogy az angol nyelv leküzdhetetlen akadály számomra. Így aztán Kowalskit ajánlották a figyelmembe.

Az első alkalmak optimista gyakorlatokkal és szójátékokkal teltek. Kowalski arra kért, keressem meg a mondatokból hiányzó angol szavakat és kifejezéseket, keressek szinonimákat, és gyako-

rojjam a nehéz hangokat. Ám a rendkívül lassú előrehaladásomat látva végül úgy vélte, meg kellene próbálnunk inkább a norvég nyelvre koncentrálni.

– Azt a nyelvet kellene használnia, amelyhez a legjobb a hozzáférése: az anyanyelvét. A norvégot. Aztán remélhetőleg az angol is felzárkózik majd.

Közöltem vele, hogy csak Ane beszél norvégul, és muszáj, hogy Thomasszal is kommunikáljak.

– Türelmesnek kell lennie – válaszolta. – Írjon norvégul, utána pedig olvassa fel hangosan. Keressen olyan norvég szavakat és kifejezéseket, amelyek ahhoz kapcsolódnak, aki akkor volt, amikor napi szinten beszélt a nyelvet. – Majd lengyelnek tűnő norvégján megismételte: – Norvég írás és norvég beszéd. Előbb-utóbb az angol is megérkezik majd.

– Nem emlékszem arra, hogy ki voltam!

– Akkor legyen kíváncsi a fiatal Åstára – mondta. – Írjon norvégul. És ne felejtse el utána hangosan felolvasni.

Az járt a fejemben, hogy csak azok merülnek el az emlékeikben, akik felismerik életük elhibázott voltát, de képtelen voltam elmagyarázni. Ehelyett ezt válaszoltam:

– Egész felnőtt életem során angol voltam. Ezen a nyelven váltam önmagammá.

– Hát legyen önmaga. – Lemondóan elmosolyodott. Azután a levegőbe bámult, és ezt mondta: – A múlt és a jelen elválaszthatatlanok. Az ideák úgy bukkannak fel, majd tűnnek el bennünk, akár egy lámpa villogó fénye.

Ezt biztosan olvasta valahol.

Beszámoltam Anénak Kowalski javaslatáról, ő pedig néhány nappal később ezzel a papírvékony laptoppal tért haza, amelynek a fedelén egy ezüstszínű alma pompázik.

Kowalskin kívül csak ő érti, amit mondok. Amiért igazán bőkezűen meg van fizetve.

Hogy kamaszkoromban több mint fél éven keresztül szinte alig beszéltem otthon, annak ellenére, hogy a képességem és a szavaim is megvoltak hozzá, ma már rejtély. Nem tudom felidézni, sem megérteni azt az állapotot, hogy ne akarjam kifejezni magam. Talán ez az amnesztikus afázia a múlt testi bosszúja az anyámmal és apámmal szembeni hallgatásomért.

Vajon visszatér valaha az angol nyelv?

*Where have all the flowers gone?*⁴

Amikor összeestem az egyetem előtt, Ane már hónapok óta nálunk lakott. Egyfajta nyelvcseré keretében érkezett hozzánk.

2019 novemberében kezdődött. Thomas és én asztalt foglaltunk az Alewinóban, Varsó egyik jobb éttermében. Mintha egy másik korban történt volna. Folyékonyan beszéltem, és étterembe jártunk. Miután rendeltünk egy háromfogásos menüt és egy palack magyar bort, Thomas váratlanul megkérdezte, nem vágyom-e rá, hogy norvégul beszéljek.

– Ezt hogy érted? – kérdeztem.

– Meggyőződése, hogy hiányzik neked a norvég nyelv. Ez az oka a melankóliádnak, és annak is, hogy folyton Norvégiáról beszélsz.

– Ennél nagyobb hülyeséget még életemben nem hallottam – feleltem. – Szinte soha nem beszélek Norvégiáról.

– Én azt mondtam, az hiányzik neked, hogy norvégul beszélhess – válaszolta Thomas.

Azt bizonygatta, hogy a lehangoltságom egyenes következménye annak, hogy sosem beszélek a gyermekkorom nyelvén.

– Egykor ebben a nyelvben ringtak a jövőről szőtt álmaid – mondta.

Ez a mesterkélt megfogalmazás olyan komikusan hangzott, hogy nem tudtam megállni nevetés nélkül.

– Beszéltem erről egy pszichiáterrel.

– Hogy micsoda? – kérdeztem elkömlödvén. – Te egy pszichiáterrel beszéltél rólam?

– Nem, nem úgy. Tegnap meghallgattam egy előadást, amit egy angol pszichiáter tartott. Utána pedig beszélgettem vele egy kicsit. William Blackwellnek hívják, és állítólag nagyon híres. Tömegével adják el a könyveit Európa-szerte és az Egyesült Államokban.

– Ó, akkor tudom, milyen típus – bólintottam.

– Nem, nem tudod. Nem az a Jordan Peterson-féle figura – válaszolta Thomas.

Annyira meglepett, hogy Thomas ismeri a kanadai pszichológust, hogy egyetlen szóval sem kommentáltam.

– Egy konferencián vesz részt, ami egy óriási és szőnyeg alá söpört problémáról, az időskori depresszióról szól. Itt a városban. Mármost a konferencia volt itt. Az idősek viszont mindenütt ott vannak, nézz csak ránk! – Elmosolyodott, és elmagyarázta, hogy a pszichiáter a nagykövetség vendége volt, ahol megosztotta velük az előadása rövidített változatát, utána pedig legújabb könyvét dedikálta, amely a *Túlélni az öregkort* címet viseli.

Borzasztóan felháborodtam. Thomas tényleg rólam beszélt ezzel a Blackwell-lel az előadás után, vagy miközben a pasas öregségről szóló könyvét dedikáltatta? Azt állította neki, hogy depressziós vagyok, aminek a pszichiáter szerint az az oka, hogy nem beszélek norvégul?

Egy fiatal, rövid hajú pincérnő, akinek a gallérja alól egy őskori lényt ábrázoló tetoválás kúszott felfelé a nyakán, vörösbort töltött nekünk. Szó nélkül a számhoz emeltem a poharat. *You'll never walk alone*,⁵ hangzott fel kurtán és gépiesen Thomas mobiltelefonja. Tudtam, hogy ez SMS-t jelent Richardtól, Thomas öt évvel fiatalabb öccsétől, aki londoni illetősége ellenére világegyetében Liverpool-szurkoló volt.

– Richard – állapította meg Thomas. – Muszáj válaszolnom neki. Sam elég nagy összegű kölcsönt kért tőle. – A „kölcsön” szót két ujjal a levegőbe rajzolt idézőjel kísérté. Sam az unokaöcsénk, Richard két felnőtt fia közül a fiatalabbik. Úgy tűnik, egyiküknek sem fűlik a foga az önálló felnőtt élethez. A harmincas éveik közepén járnak, talán még idősebbek is, és rendszeresen szállodaként, házassági tanácsadóként vagy bankként használják a szüleiket. Különösen Samben nem merült még fel soha a gondolat, hogy anyagilag a saját lábára álljon. Művész akar lenni, egy színtársulat tagja, többórás darabokat adnak elő, amelyben a színészek hatalmas papírmasé fejet viselnek. A párjával együtt meg akarnak szabadulni a piacot mozgató erők béklyóitól, miközben egy kétszobás kensingtoni lakásban élnek, amelyet Richard és a két fiú anyja, Lauren fizet. Richard pedig szinte mindenben kikéri Thomas tanácsát.

Bólintottam, és újra a pohárért nyúltam. A bor feloldotta az ellenállást az elmémben, és beismertem magamnak, hogy hosszabb ideje pocsékul alszom, továbbá az étvágyam is rossz. Az is feltűnt, hogy sok időt töltök semmittevéssel, és nagyon sokat bámulom a tévét. Ekkor eszembe jutott, hogy néhány héttel korábban Thomas mintegy mellékesen megemlítette Caleb, a nagykövetségen dolgozó titkár szüleit, akik nagy örömeiket lelik a családfakutatásban és az akvarellfestésben. Én pedig anélkül, hogy levettem volna a pillantásomat a televízió képernyőjéről, azt válaszoltam: „Isten őrizz.” Imádtam ugyanis Dunajskis irodalmi előadásait, és nehezen tudtam elképzelni kevésbé vonzó dolgot annál, mint hogy ismeretlen emberek társaságában pasztellszínekben fürdő tájképeket fessek elmosódó égbolttal. Ezt akkor meg is mondtam Thomasnak.

Miközben Thomas a végtelen hosszúságú tanácsait pötyögte Richardnak arról, hogy adjon-e kölcsön Samnek, vagy sem, azon az igazságon tűnődtem, melyet egy ideje már felismertem, vagy

talán figyelmen kívül hagytam, hogy közel járok a hetvenhez, és hogy hamarosan meg fogok halni, és hogy már nem tudom, mitől fog elválasztani a halál. Töltöttem magamnak még egy pohárral, és észrevettem a mobiltelefonjából felnéző Thomas pillantását, amely ezt sugallta: látom, hogy iszol, de nagyvonalú vagyok, és nem fűzök hozzá megjegyzést. Azután újra belemerült a válaszba, amelynek úgy kellett volna szólnia, hogy Sam mindenképpen kössön írásbeli megállapodást a nem különösebben jó módú szülőkkel a visszafizetést illetően, vagy egyszerűen mondjanak nemet a kérésére. Thomas azonban nem kérte a tanácsomat, én pedig nem mondtam semmit.

Egy másik, kevésbé csábító körülmény villant fel a gondolataim között: amennyiben depressziós lennék, elveszítenék valamilyen erkölcsi fölényt. A depresszió mint betegség megfosztana attól az ütőkártyától, amely az elmúlt évben több vitában is érvek sorát írta felül, nevezetesen, hogy a saját karrieremet és közeli barátságok lehetőségét áldoztam fel azzal, hogy követtem Thomast Londonba, Kairóba, Tokióba, Addiszba és ide, Varsóba. Ha depressziós lennék, Thomas azt gondolná, már nem vagyok tisztában azzal, mi a legjobb számomra, és ennek okán meg lenne győződve arról, hogy minden alkalommal neki van igaza, amikor nem értünk egyet.

A pillantása, amellyel visszadugta a telefont a zakója zsebébe, azt jelezte, hogy elégedett az elküldött válasszal. Azután ivott egy kortyot a borból, hogy a mértékletességét demonstrálja. Amikor óvatosan visszahelyezte a poharat a durva felületű deszkaasztalra (ebben az étteremben minden téren nagyon átgondolt módon igyekeztek szedett-vetett benyomást kelteni), meleg hangon ezt mondta:

– Legalább gondold át, Åsta. Hogy milyen lehetőségek vannak.

A következő héten folyamatosan ez a bizarr javaslat járt a fejemben, és egyre inkább megfogalmazódott bennem, hogy talán nem

is lenne hülyeség időnként norvégul beszélni egy kicsit. Elsősorban azért, mert változást jelenthetne.

Azon a napon, amikor közöltem vele, hogy a pszichiáternek talán igaza volt, Thomas egészen felderült.

– Szerintem boldoggá fog tenni – mondta.

– Ne legyenek túlságosan nagy elvárásaid – hűtöttem le. – Semmi kedvem hetente beszélni az öcsémmel, ahhoz meg főleg nem, hogy idegeneket kajtassak egy számítógépen keresztül.

– Esetleg felvehetnénk valami *au pair*-szerűséget – vetette fel.

Elmosolyodtam, mire kifejtette:

– Egy norvég lányt, aki nálunk lakhatna a nyáron.

Képes lennék elviselni a gondolatot, hogy egy újabb idegen van a lakásban a takarítást végző Rayna és a szakácsnő Jelizaveta mellett? Valaki, akit Thomas eláraszthatna a tanácsai tömkelegével, vagy aki előtt olyan idősebb férfinak mutatkozhatna, aki nem felejtette el a flörtölés művészetét? Másfelől viszont nem kell nőnek lennie, akit felveszünk. Viszont még furcsábbnak véltem volna, ha egy fiatal férfi lenne az illető. Mindenesetre apránként elképzeltem egy kedves, fiatal személyt, akivel beszélgethetek, aki a közelben tartózkodna, és értelmet adna a napjaimnak és az óráimnak.

– Hogyan tehetnénk szert egy ilyen emberre? És hogyan választanánk ki a megfelelő személyt? – kérdeztem.

– Ezt a nagykövetségre bízuk – felelte Thomas. Ami annyit tett, hogy az egyik titkárnőt fogja ráállítani a feladatra. Thomas, amikor csak tudott, szívesen segített bármelyiküknek, és valószínűleg úgy érezte, belefér, hogy most ő kérjen egy kis segítséget.

Bólintottam. Másnap felvette a kapcsolatot a brit nagykövetség kommunikációs osztályán dolgozó alkalmazottak egyikével, aki azután kapcsolatba lépett az egyik kollégájával a norvég nagykövet-

ségen. Közzétettek egy hirdetést a norvég nagykövetség honlapján, és megígérték, hogy segítenek alkalmas jelöltet találni.

Több estén keresztül várakozással teli beszélgetést folytattunk arról, vajon milyen ember akarhat egy ilyen állást, valaki az én korosztályomból, esetleg valaki fiatalabb, egy hívő nyugatnorvég illető vagy egy lengyel felmenőkkel rendelkező oslói lány lenne-e az. Thomas a szokásos csipkelődő mosolyával megjegyezte, hogy egy szóke ápolónőhallgatóban reménykedik, míg én egy erős nyelvi képességekkel bíró, középkorú akademikust szerettem volna, de tisztában voltam azzal, hogy ez meglehetősen irreális elvárás volna egy nyári munka tekintetében.

Mindössze két héttel azután, hogy a norvég nagykövetség köz-
zétette a hirdetést, megkaptam a harmincéves Ane Knutsen nevét, aki a pályázata alapján „kitűnő norvég nyelvtudással, valamint je-
lentős tapasztalatokkal bír az idősebb korosztállyal végzett munka
terén, ezenkívül rajong a lengyel kultúráért”. Biztosra vettem, hogy
valakinek az ismerőse.

Az eredeti tervek szerint nyolc hétig maradt volna nálunk, a jócs-
kán bőkezű bérezésen és az étkezésen felül ingyenes szállást is biz-
tosítottunk számára a konyhából nyíló szobában.

Május tizenhetedikén, a norvégok nemzeti ünnepének napján
szállt le a gépe.

Felnőttként sosem törődtem különösebben ezzel a nappal, az
igazat megvallva, negyvenöt éven keresztül nagyrészt teljességgel
figyelmen kívül hagytam. Ezért is lepődtem meg, és töltött el nagy
örömmel, amikor a repülőtér érkezési csarnokában megpillantot-
tam Anét. Norvég népviseletben és szájmaszkban, a mellkasára
tűzött, hosszú, nemzeti színű szalaggal és egy hatalmas gurulós
bőrönddel érkezett. Többben le is fényképezték. Thomas maga is
szélesen mosolyogva integetett, mintha egy rég elveszett lánya tért

volna haza. Átvette Anétól a bőröndöt, és miközben a várakozó taxik sora felé vettük az irányt, megállás nélkül fecsegett:

– Milyen csodálatos népviselet! Norvégia melyik részéről származik? Á, Valdresből. Ó, tehát a nagymamája onnan származik. Tényleg ő maga szötte ezt az övet?

Korábban sosem lelkesedett különösebben a *bunadokért*, sokkal inkább nacionalista népviseletként emlegette őket.

A pandémia miatt a háború óta először maradt el a gyermekek ünnepi felvonulása Oslóban. Magyarázata szerint Ane ezért akart megörvendeztetni bennünket a népviselettel. Mert nem láthattunk képeket a felvonulásról az online lapokban. Én csak bólintottam. A lakásba érve megölelte Raynát.

– A takarítónő – jeleztem norvégul. – Nincs beoltva. Meggyőződésem, hogy a koronavírus Isten akarata, vagy valami hasonló.

Ane meleg mosollyal nézett rám. Mintha értette volna, mire célzok. Én pedig arra gondoltam, hogy kedvelem őt.

Előzetesen egy reggeli egyórás és egy délutáni szintén egyórás beszélgetésben állapodtunk meg. Ezt leszámítva Ane azt tehet, amit akar, és amit a körülmények megengednek. A beszélgetések témáját a pillanat szüli. Abban reménykedtem, hogy regényeket olvas, hogy a nyelvi készségei fejlettek, a szókincse pedig gazdag. Elképzeltem, ahogy a fotelben ülve, lábunkat az alacsony, széles, mohazöld gyapjúhuzatú zsámolyon pihentetve beszélgetünk a nappaliban. Megkérdezem, hogy olvasott-e valamit Amalie Skramtól, mire ő azt válaszolja, hogy a *Hellemysrfolket* ma is épp olyan aktuális, mint amilyen száz évvel ezelőtt volt.

Mint kiderült, nem olvasott különösebben sokat, ugyanakkor mindig őszinte érdeklődéssel kérdezett az olvasmányaimról, és összességében kíváncsi volt az életemre. Felsóhajtott, amikor a kairói éveinkről meséltem neki, azt mondta, Tokióba vágyik, miután

megmutattam neki a cseresznyevirágzást ábrázoló fotókat, amelyeket a vidéki Japánban készítettünk. Thomasnak igyekezett brit angolsággal válaszolni, és figyelemre méltóan jól ment neki. Mindent egybevetve, az igyekezete egyszerre volt szórakoztató, megható, és el kell ismernem, hogy hízelgő is. Nem tűnt magabiztosnak, ugyanakkor szervilis sem volt. Ezért nevetett azokon a kisebb-nagyobb dolgokon, amiket már nem tudtam Norvégiáról (hogy több a női orvostanhallgató, mint a férfi, hogy az úgynevezett e-sport elterjedtebb, mint a sífutás, hogy Oslo éjszakai élete bármely európai városával versenyre kelhet), és az általa csak régimódinak titulált nyelvezetemen. Eltúlzott nazalitással illusztrálta: *fjes, sepe, have*.⁶ A nevetése azonban nem volt sem gúnyos, sem bosszantó, épp ellenkezőleg: pillanatok alatt átragadt mindenkire. Én is nevettem, és lassanként észrevettem, hogy hosszú idő óta először kezdett felszínre törni bennem a norvég nyelv. Egyre többet társalogtunk, és az előre megbeszélt két óra idővel a hosszabb beszélgetések és apró csevegések tengerébe fulladt. A napok rohamtempóban múltak, és a tévé előtt elvesztegetett óráim sokasága ködként oszlott szét.

Thomas azzal viccelődött, hogy kezd féltékeny lenni, és felvetette, hogy tarthatnánk Anéval néhány angolórát is, amelyen ő is részt vehetne, hogy megértse a *ház asszonyait*, ahogy szólítani kezdett minket.

Sőt, mosolygott is, ahogy azelőtt tette. Nem bosszankodott, amikor Ane bort lötytyintett az abroszra, amikor pedig lelkesedésében félbeszakította, miközben beszélt, Thomas annyiban hagyta. Este, miután lefeküdtünk, Thomas olykor megsimogatta a karomat, és azt mondta, reméli, hogy jól fogok aludni.

Az évek során természetesen norvégul beszéltem az anyámmal telefonon. Ahogy az apámmal és Nils öcsémmel is. Ezenkívül alkalmanként Norvégiában nyaraltam, vagy részt vettem egy-egy